

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri¹

Cahit AYTEKİN², Rabia SARICA³, Tuğba AYTEKİN⁴

Özet: Bu çalışmada, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin belirlenmesine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması ile ileride öğretmen olduklarında aday gösterme aşamasında ne tür özellikleri ölçüt olarak alabilecekleri belirlenmiştir. İsbetli karar vererek aday gösterme oranının yükselmesi için, öğretmenlerin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilere ilişkin doğru görüşlere sahip olmaları önemlidir. Ülkemizin geleceği açısından son derece önemli olan üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin belirlenmesi ve yetiştirilmesi aşamalarında görev yapan öğretmenlerin bu konuda iyi bir eğitime ve açık, detaylı bir dikkate sahip olmaları gerekmektedir. Bu gerçekten hareketle, üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin tanınması, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması ile ilgili dersler bölüm farkı gözetmeksizin tüm eğitim fakültelerinde yer almalıdır. Çalışma sonunda literatürle uyumlu olan birçok özellik tespit edildiği gibi, her insanda var olan, ayırıcı tanı olarak kullanılamayacak olan bazı kişilik özelliklerinin öğretmen adayları tarafından üstün yeteneklilik/zekâlılık özelliği olarak genellendiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde, hâlihazırda görev yapan öğretmenlerin görüşleri ve bu görüşlerin branşlar bazında değişip değişmediği, üstün yetenekli/zekâlı bir öğrenciyi veya öğrencileri tanılayan öğretmenlerin

¹ Bu çalışma, 4-5 Mayıs 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen Uluslararası Üstün Yetenekliler/Zekâlılar Konferansı: Yeni Yaklaşımlar ve Eğitimsel Uygulamalar kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, caytekin1@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi, BESYO, rabiasarica@gmail.com

⁴ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, tcaytekin@gmail.com

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

deneyimleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılabilir. Konuyla ilgili derin ve boylamsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli/zekâlı Öğrencilerin Tanınması, Üstün Yetenekli/zekâlı Öğrencilerin Özellikleri, Üstün Yetenekli/zekâlı Öğrencilerin Yönlendirilmesi

Opinions of Elementary Mathematics Teacher Candidates about Gifted Students

Abstract: In this research, it is aimed to examine the perceptions of primary school mathematics teacher candidates to determine gifted students. Thus, it has been determined what kind of characteristics the teacher candidates can take as a criterion in the stage of nomination when they will be teachers in the future. It is important for teachers to have a correct perception of gifted students in order to increase the rate of nomination by making a correct decision. It is very important to identify and educate gifted students in terms of the future of our country. It is necessary for the teachers who work during the identification and training of these students to have a good education and clear and detailed consideration in this regard. Lessons about training of gifted students should take place in all education faculties regardless of department. At the end of the study, many features that are consistent with the literature have been identified. However, it has been found that some features that are present in every human being that cannot be used as differential diagnosis are generalized to all gifted students. Similarly, a variety of studies can conduct on the perceptions of the teachers currently employed and the experiences of teachers who have gifted / intelligent students. There is a need for deep and longitudinal studies about the subject.

Key words: Identification of Gifted Students, Characteristics of Gifted Students, Orientation of Gifted Students

Giriş

Üstün yeteneklilik/zekâlılık kavramı birçok eğitimci tarafından farklı tanımlanmış ve farklı parametrelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Üstün yeteneklilik/zekâlılık, normalüstü bir yetenek, yaratıcı düşünme ve görev sorumluluğunun bir birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Renzulli ve Reis, 1985). Üstün yetenekliler/zekâlılar; insanlarda bulunan özelliklerin dağılımı, sıklığı, zamanlaması ve kompozisyonu açısından farklılık gösteren bireylerdir (Akarsu, 2001;

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Meyen & Skrtic, 1988). Bakioğlu ve Levent (2013), zekâ düzeyi normal öğrencilere göre düşük olan öğrencilere özel eğitim uygulamaları yapıyorsa, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin de eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için farklı özelliklerini dikkate alan uygulamaların önemli olduğuna değinmiştir. Ayrıca üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin uygun koşullar altında yeteneklerinin geliştirilebileceği de ifade edilmektedir (Renzulli, 1999; Özberk ve Ünsal-Özberk, 2016; Horn, 2002; Clark, 2002).

Üstün yetenekli/zekalı bireylerin müfredattaki kazanımların büyük çoğunluğunu, müfredatın öngördüğü sınıf seviyesinden önce öğrendiği ve bu öğrencilerin öğrenme hızlarının oldukça yüksek olduğu belirtilmiştir (Tomlison ve Alan, 2000). Üstün yetenekli/zekalı öğrencilere yönelik farklılaştırılmış öğretim olanaklarının sunulması gerekmektedir. Bunun sağlanmaması durumunda üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanamayacağı açıktır. Üstün yetenekli/zekalı öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu öğrencilerin örgün öğretime devam eden diğer öğrencilerden farklı olduğu ve farklı öğretim programları ile desteklenmeye ihtiyaç duydukları sıkça ifade edilen bir durumdur (Clark, 2002; Horn, 2002). Üstün yetenekli /zekalı bireylere uygun bir eğitim vermek için müfredatların bu öğrencilerin özelliklerine uygun olması ve aynı zamanda müfredatları uygulayan öğretmenlerin özel eğitim alması, bu öğrencilerin özelliklerini tanınması gerekmektedir.

Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin eğitimi konusunda araştırmacıların farklı görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Fiedler, Lange ve Winebrenner (2002), üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin normal öğrencilerden ayrı okullarda, onlardan tamamen farklı öğretim programları ile eğitim almaları gerektiğini savunmaktadır. McDaniel (2002), Maker ve Nielson (1996) ise üstün yetenekli bireyleri diğer öğrencilerden ayırmanın toplumda elit bir grup oluşturacağını ve bu durumun demokratik, herkese eşit fırsat sağlayan eğitim perspektifi ile bağdaşmayacağını öne sürmüşlerdir. Bir kısım araştırmacılar ise üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin, kendi özellikleri nedeniyle özel olarak ilgilenilse de ilgilenilme de diğer öğrencilerden çok daha başarılı olduklarını, farklı bir uygulamaya gerek olmadığını savunmaktadırlar (Winebrenner, 2000; George, 2003; Yıldız, Baltacı, Kurak ve Güven, 2012). Toplumda elit bir sınıf oluşturacağı görüşünden dolayı farklı öğretim uygulamalarına gerek

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

olmadığı anlayışının, üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin kendi özelliklerine uygun eğitim almalarını engelleyen bir faktör olduğunu gözden kaçırmamak gerekir (Kogan, 1995). Bakioğlu ve Levent (2013) tarafından da bu öğrencilerin kendi özelliklerine uygun bir eğitim alma haklarının demokratik ve sosyal bir devlet olmanın gereği olduğu ifade edilmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin, normal öğrencilerle aynı sınıfta ya da farklı bir okulda olsun, nitelik olarak farklı bir öğretim programı ile desteklenmesi görüşünde araştırmacıların büyük çoğunluğu hem fikirdir (VanTassel-Baska ve Stambaugh, 2005).

Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin nasıl tanımlanması gerektiğine ilişkin farklı görüşler olsa da genel kabul zekâ testlerinden yüksek puan almanın üstün yetenekliliğin bir göstergesi olduğudur (Ersoy ve Avcı, 2004). Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin kendi aralarında da farklılıklar görülebileceği unutulmamalıdır (Sak, 2008). Bu öğrencileri kendi aralarında hafif düzeyde, normal düzeyde, çok üstün, olağanüstü ve dahi seviyesinde olmak üzere beş grupta inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Gross, 2000). Farklı üstün yeteneklilik düzeyinde olan öğrencilerin farklı özelliklere sahip olabileceği unutulmamalıdır (Jost, 2006). Bütün üstün yetenekli öğrencileri aynı özelliklere ve benzer davranışlara sahip olarak görmek, bu öğrencilerin tanımlanması ve bireysel özelliklerine uygun eğitim olanaklarının sağlanmamasına yol açabilir (Bakioğlu ve Levent, 2013).

Şahin (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin öğrencilerin akademik, bilişsel ve duyuşsal gelişimini etkilediği ifade edilerek, özellikle de sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin yönlendirilmesi ve tanınmasına yardımcı olmak için bazı bilgilere sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Benzer şekilde Şahin (2013b), üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özellikleri konusunda eğitim alan öğretmenlerin daha isabetli kararlar verdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca bu öğretmenlerin tanılama sürecinde diğerlerine göre daha başarılı olduklarına değinmiştir. Darga (2010), erken çocukluk döneminde üstün yetenekli çocukların tanınması için kolay ve ucuz yöntemlere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Ancak üstün yetenekli/zekâlı olmayan bir çocuğa üstün yetenekli/zekâlı tanısı koymanın çocuğun kaldırabileceğinden fazla yük getireceği göz önünde bulundurulduğunda yanlış tanılanan çocukların geleceklerinin olumsuz etkileneceği unutulmamalıdır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde üstün yetenekli/zekâlı olabileceği

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

düşünülen öğrencilerin ileriki yıllarda izlenmesi ve sonrasında karar verilmesi daha yararlı olacaktır.

Mili Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci İç Denetim Raporunda, okul öncesi dönemde herhangi bir tanılama faaliyeti yapılmadığı ve mevcut tanılama araçlarının güncelliğini yitirdiği ifade edilmektedir (MEB, 2010). Ayrıca aynı raporda, 2009-2010 eğitim öğretim yılında birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinden 1770 öğrencinin tanıldığı, bu rakamın toplam öğrenci sayısının binde 2'sini oluşturduğu belirtilerek, bu oranın gerçekte yüzde 2 olması gerektiği, sonuç olarak bu sınıf düzeylerinde öğrenim gören yaklaşık 25 bin öğrencinin keşfedilmeyi beklediği vurgulanmıştır.

Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin büyük bir kısmı keşfedilemediği için kendi özelliklerine uygun eğitim alamamaktadırlar. Bu öğrencilerin erken tanınması ile üstün yetenekli oldukları alanların keşfedilmesi ve yeteneklerinin en üst seviyede geliştirilmesi sağlanabilir. Bir toplumun % 2-3'ünün üstün zekâlı veya üstün yetenekli bireylerden oluştuğu ifade edilmektedir (Maryland, 1972). Buna uygun olarak, Türkiye 2017 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 80 milyon 810 bin 525 kişi olan Türkiye nüfusunun (TÜİK, 2018), en az 1 Milyon 616 bin 210 üstün yetenekli veya zekâlı birey bulunduğu söylenebilir. Türkiye 2018 yılı ADNKS'ye göre 19 Milyon 203 bin 792 kişi 0-14 yaş aralığında bulunmaktadır. Benzer bir oranlamayla 0-14 yaş aralığında 384 bin üstün zekalı veya yetenekli çocuk bulunmaktadır. Bu durum tanılama için öğrencileri yönlendirecek öğretmenlere büyük sorumluluk düştüğünü göstermektedir. Ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci kabulü, belli zamanlarda aday gösterme yoluyla olmaktadır. Bu nedenle üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin BİLSEM'lere aday gösterilmesinden sorumlu olan öğretmenlerin bu öğrencilerin belirlenmesine yönelik görüşlerinin incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Üstün yetenekli/zekalı oldukları halde tanılanmayan öğrencilerin uygun eğitim almamaları ve kaybolup gitmelerinin toplum için telafisi olmayan bir eksiklik olduğu vurgulanmaktadır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987). Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri öğrencilerin akademik, bilişsel ve duyuşsal gelişimini etkilemekte, özellikle de sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin yönlendirilmesi ve tanılanmasına

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

yardımcı olmak için bazı bilgilere sahip olması gerekmektedir (Şahin, 2013). Öğretmenlerin büyük çoğunluğu üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin özellikleriyle ilişkili olarak öznel görüşlere sahip olabilmektedir. Bu görüşlerin bazıları bütün üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin ortak özelliği olarak kabul edilebilirken bazıları da bireysel farklılıklara dayalı olarak öğrenciden öğrenciye değişiklik göstermektedir. Ancak literatüre bakıldığında öğretmenlerin öğrencilerin üstün yetenekli/zekalı olup olmadığını çoğunlukla doğru tahmin ettikleri ifade edilmektedir (Ataman, 2000; Gear, 1978). Şahin (2013b), üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin özellikleri konusunda eğitim alan öğretmenlerin daha isabetli kararlar verdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca bu öğretmenlerin tanılama sürecinde diğerlerine göre daha başarılı olduklarına değinilmiştir.

Bu araştırmada, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin belirlenmesine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının bu konudaki görüşlerinin, yönlendirme, aday gösterme veya tanılanmış bir öğrenciye uygun eğitim fırsatları sunma gibi meslek hayatlarında karşılaşabilecekleri durumlarda etkili olacağı düşünülmektedir. Bu inceleme ile ayrıca ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilerle ilgili eğitim ihtiyacı bulunup bulunmadığı, yanlış görüşlerinin olup olmadığı gibi durumların da ortaya çıkacağı düşünülmüştür.

Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin tanılanması aşamasında öğretmen, uzman, aile vb. paydaşların görüşlerinin alınarak karar verilmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (Clark, 2002). Bu bağlamda öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması bu çalışmanın önemini ortaya koyan diğer bir durumdur. Çünkü ileride bu öğretmen adayları, üstün yetenekli/zekalı tanısı alıp almama durumunda olan bir öğrenci için görüş bildirmek durumunda kalacaklardır. Bu nedenle ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin özelliklerine yönelik görüşlerinin incelenmesi yararlı olacaktır.

Türkiye’de, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin tanılanma sürecinin başlangıcını aday gösterme aşaması oluşturmaktadır. Bir öğrencinin üstün yetenekli/zekalı olarak tanılanması için ailesi ya da öğretmenleri tarafından aday gösterilmesi gerekmektedir (MEB, 2015). Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin aday gösterilme süreçleri ile ilgili olarak yurt içi alan yazında iki

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

adet çalışmayla karşılaşmıştır. Bu çalışmaların öğretmenlerin aday gösterdikleri öğrencilerin ne kadarının isabetli olduğu ile ilgili olduğu görülmektedir (Akar ve Uluman, 2013; Dağlıoğlu, 1995). Özberk ve Ünsal-Özberk (2016) tarafından ikili karşılaştırma yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada, öğretmenlerin aday gösterdikleri öğrencilerde ne tür özellikleri öncelikle inceledikleri incelenmiştir. Aday gösterme süreci, öğretmen tarafından tamamen öznel düşüncelerle yapılan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Merrick ve Targett, 2004). Davis, Rimm ve Siegle (2011), aday gösterme sürecini; sıkıntılı bir aşama olmasına rağmen tanılama yapmak için kullanılan en yaygın yöntem olarak ifade etmişlerdir. Bu çalışma da, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması, bunların doğruluğunu tartışma fırsatı verecek, ileride öğretmen olduklarında aday gösterme aşamasında ne tür özellikleri kriter olarak alabileceklerini gözler önüne serecektir. Bu bağlamda bu araştırmada, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna yanıt aranmıştır. Bu araştırma sorusu aşağıdaki alt problemler çerçevesinde incelenmiştir.

1) İlköğretim matematik öğretmenliği 1.sınıf ve 4.sınıf öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin belirlenmesine yönelik ortak görüşleri nelerdir?

2) İlköğretim matematik öğretmenliği 1.sınıf ve 4.sınıf öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin belirlenmesine yönelik ortak olmayan görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlandığından nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel çalışmalar, varolan bir durum veya olguyu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde ortaya koyan, açıklayan çalışmalardır (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2017).

Çalışma Grubu

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Bu araştırmaya, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi'nde ilköğretim matematik öğretmenliği programında öğrenim gören, toplam 70 öğretmen adayı katılmıştır. Bunlardan 35'i 1.sınıf, 35'i ise 4.sınıf öğrencisidir. Çalışma grubunun 1.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerinden oluşmasının bazı nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenlerden biri, her iki sınıf düzeyi arasında karşılaştırmalar yapılabilmesine imkan sağlamasıdır. Öğretmen adaylarının aldıkları eğitimle birlikte üstün yetenekli/zekalı bireylerin özelliklerine ilişkin görüşlerindeki değişimleri anlama ihtiyacı bu iki sınıf öğretmen adaylarının seçilmesindeki diğer bir nedendir.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan, öğretmen adaylarına sorulmak üzere hazırlanan 2 adet açık uçlu sorunun yer aldığı veri toplama formu ile elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde, açık uçlu sorulardan oluşan form her iki gruba ayrı ayrı uygulanarak, görüşlerini ifade etmeleri için gerekli zaman tanınmıştır. Ayrıca bu bilgilerin bilimsel bir çalışmada kullanılacağı belirtilerek, öğretmen adaylarından sorulara samimiyetle cevap vermeleri istenmiştir. Aynı zamanda formlar öğretmen adayları tarafından gönüllülük esasına dayalı olarak doldurulmuştur. Veri toplama aracında yer alan sorular şunlardır;

1. Hayatınızda hiç üstün yetenekli/zekâlı bir öğrenci ile karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu öğrencinin/öğrencilerin ne gibi özelliklere sahip olduklarını açıklar mısınız?
2. Sizce üstün yetenekli bir öğrenciyi tespit ederken nelere dikkat edilmelidir? Bu bireylerin sizce ne tür özellikleri bulunmaktadır?

Araştırma kapsamında toplanan veriler nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacılardan ikisi önce birbirinden bağımsız şekilde formları okumuş ve belirleyebildikleri kadar çok tema oluşturmaya çalışmışlardır. Ardından oluşturmuş oldukları temaları karşılaştırarak bunları standartlaştırmışlardır. Bu aşamadan sonra standartlaştırılmış temalara kodlar verilerek, verileri tekrar analiz etmişlerdir. Bu süreç hiçbir kodlama üzerinde görüş ayrılığı olmayacak düzeye gelinceye kadar devam etmiştir. Elde edilen kodlar sıklıklarına göre tablolara yansıtılmıştır. 1. sınıf ve 4.sınıf öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilere ilişkin ortak görüşleri temasında, 29 tane kod

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

üretmiştir. Ortaya çıkan kodlara ilişkin veriler Tablo 1’de verilmiştir. Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin ilköğretim matematik öğretmenliği 1.sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen diğer grupla (4. sınıf) ortak olmayan özellikler temasına ilişkin 20 adet kod üretilmiştir. Ortaya çıkan kodlara ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir. Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin ilköğretim matematik öğretmenliği 4.sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen diğer grupla (1. sınıf) ortak olmayan özellikler temasına ilişkin 21 adet kod üretilmiştir. Üretilen kodlara ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Bulgular

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin özelliklerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma kapsamında ortaya çıkan sonuçlar tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Tablo 1’de, ilköğretim matematik öğretmenliği 1. ve 4.sınıf seviyelerinde, her iki grupta ortak olarak bulunan görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 1. Üstün Yetenekli/zekâlı Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Ortak Görüşleri Temasına İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri	4.Sınıf (f)	1.Sınıf (f)
Problemleri hızlıca çözerler, hızlı öğrenirler, hızlı düşünürler.	19	3
Bir probleme ya da olaya farklı açılardan bakar, farklı çözümler üretirler.	17	13
Çok hareketlidirler.	9	7
Çok soru sorarlar.	9	2
Anlama becerileri ve hızları yüksektir.	8	2
Aşırı meraklıdırlar.	7	3
En ince ayrıntıyı bile düşünürler.	6	3
Hayal güçleri geniştir.	6	3
Kimsenin aklına gelmeyen fikirleri olur.	5	4
Hafızaları yüksektir.	5	1

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Sessizdirler.	5	3
Toplu ortamlarda farklı hareketleri dikkat çeker kendilerini belli ederler.	4	6
Dikkatlidirler.	3	2
Yaşlarına göre daha olgundurlar.	3	3
Ya çok sosyaldirler ya da asosyaldirler.	3	1
Birden fazla alanda yeteneklidirler.	3	1
Pratik zekâlıdır. Pratik Düşünürler. Hazır cevaptırlar.	2	8
Problem çözmek için kâğıt kalem kullanmaya ihtiyaç duymazlar.	2	2
Aldığı eğitimi yetersiz bulurlar.	2	2
İyi bir gözlemcidirler.	2	2
Kitaplara karşı aşırı ilgi	2	3
İyi espri yaparlar. Espri yetenekleri gelişmiştir.	1	3
Yabancı dil konuşma seviyeleri ileri düzeydedir.	1	1
Fikirlerini hayata geçirmeye çalışırlar.	1	1
Yalnız insanlardır. İletişim kurmakta zorlanırlar.	1	4
Kelime hazneleri geniştir.	1	1
Fazla çalışmazlar	1	4
Yaşlarına göre daha mantıklı cevaplar verirler.	1	4
Sürekli araştırma yaparlar.	1	1

İlköğretim matematik öğretmenliği 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin ortak görüşleri incelendiğinde, 4.sınıf öğrencilerinin daha çok “problemleri hızlıca çözerler, hızlı öğrenirler, hızlı düşünürler” görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Bu görüşe 1.sınıf öğrenci grubunda üç defa karşılaşılmıştır. Buna karşın 1.sınıf öğrencilerinin yer aldığı aynı grupta “pratik zekâlıdır, pratik düşünürler, hazır cevaptırlar” görüşünün sekiz defa tekrar ettiği görülmektedir. Pratik zekâlı olmak, pratik düşünmek ve hazır cevap olmak hızlı düşünme ve analiz etme becerisi ile ilgili olduğundan, öğretmen

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

adaylarının, normal öğrencilere göre daha hızlı düşünüp analiz etme becerisini üstün yetenekliliğin bir göstergesi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Hız kelimesinin geçtiği diğer bir ifade de “Anlama becerileri ve hızları yüksektir” görüşüdür. Bu görüşe 4.sınıflarda sekiz, 1.sınıflarda iki kez karşılaşıldığı göz önüne alındığında; hızlı düşünmek, hızlı anlamak gibi normal öğrencilere göre daha hızlı düşünsel becerilere sahip olmak öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu tarafından üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özellikleri olarak düşünülmektedir denilebilir.

Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin diğer öğrencilere göre farklı fikir ve çözümler ürettiğini vurgulayan “Bir probleme ya da olaya farklı açılardan bakar, farklı çözümler üretirler” ifadesinin hem 1.sınıflarda hem de 4.sınıflarda ortaya çıkan en sık temalar arasında olduğu görülmektedir. Bunun yanında “kimsenin aklına gelmeyen fikirleri olur” ifadesi de her iki sınıf düzeyindeki öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak, araştırmaya katılan ilköğretim matematik öğretmen adaylarının çoğunun, diğer öğrencilere göre farklı fikir ve çözümler üretmeyi üstün yetenekliliğin bir göstergesi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak, “en ince ayrıntıyı bile düşünürler” ve “hayal güçleri geniştir” görüşlerinin, bireylerin bilişsel kapasiteleri ile ilgili olduğu göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının öğrencilerin düşünme özelliklerinin normal öğrencilerden yüksek olmasını üstün yetenekli olma göstergesi olarak kabul ettikleri söylenebilir. Öğrencilerin bilişsel özellikleri ile ilgili diğer ifadeler incelendiğinde “hafızaları yüksektir”, “problem çözmek için kâğıt kalem kullanmaya ihtiyaç duymazlar”, “yabancı dil konuşma seviyeleri ileri düzeydedir”, “yaşıtlarına göre daha mantıklı cevap vermek” ve “kelime hazneleri geniştir” görüşlerinin her iki sınıf düzeyinde öğrenim gören ilköğretim matematik öğretmen adayları tarafından belirtildiği görülmektedir.

Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin özellikleri ile ilgili bilişsel görüşler genel olarak özetlendiğinde, öğretmen adaylarının, bilişsel yetenekler açısından diğer öğrencilerden daha yüksek becerilere sahip olmayı öne çıkardıkları söylenebilir. Bilişsel olarak üstün becerilere sahip olmayı da “problemleri hızlıca çözmek, hızlı öğrenmek, hızlı düşünmek, bir probleme farklı açılardan bakıp farklı çözümler üretmek, anlama becerisi ve hızının yüksek olması, kimsenin aklına gelmeyen fikirleri olmak, pratik zekâlı olmak, pratik düşünmek, hazır cevap

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

olmak, problem çözmek için kâğıt kaleme ihtiyaç duymamak, yabancı dil konuşma seviyelerinin ileri olması ve kelime haznelerinin geniş olması, yaşıtlarına göre daha mantıklı cevaplar vermek” özellikleri ile çeşitlendirmişlerdir.

Tablo-1 incelendiğinde ilköğretim matematik öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin kişilik özelliklerine ilişkin bazı görüşlerin de bulunduğu görülmektedir. Bunlardan çok soru sorma, aşırı meraklı olma, kitaplara karşı aşırı ilgi ve sürekli araştırma yapma gibi özelliklerin, öğrencide var olan merak duygusunu gidermek için yapılan çalışmalar olarak değerlendirilebilir. Öğretmen adaylarının üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin sosyal yönleri ile ilgili görüşleri incelendiğinde ise “sessizdirler, toplu ortamlarda farklı hareketleri ile dikkat çekerek kendilerini belli ederler”, “ya çok sosyaldirler ya da çok asosyaldirler”, “yalnız insanlardır”, “iletişim kurmakta zorlanırlar” gibi özellikleri üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ancak öğretmen adayları tarafından belirtilen bu kişilik özelliklerinin üstün yetenekli öğrencilerin geneli için doğru olmadığı düşünülmektedir. Çünkü birçok çalışmada üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin liderlik özelliklerinin de olduğu bildirilmektedir. Sosyal anlamda içe kapanık olan birinin aynı zamanda liderlik özelliklerinin olması çelişkili bir durumdur. Öğretmen adaylarında var olan bu görüşlerin nedenleri incelenerek, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin sosyal özellikleri konusunda bilgilendirme yapılabilir. Bazı öğretmen adaylarında karşılaşılan bu görüşlerin, istisna sayılabilecek sayıda bazı üstün yetenekli/zekalı öğrencilerde görülme ihtimalini da gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerle ilgili diğer görüşlerin “yaşıtlarına göre daha olgundurlar”, “aldıkları eğitimi yetersiz bulurlar”, “iyi espri yaparlar, espri yetenekleri gelişmiştir”, “fikirlerini hayata geçirmeye çalışırlar” gibi düşünceler olduğu göze çarpmaktadır. Bu görüşler öğretmen adayları arasında yaygın olmasa da hem 4.sınıf hem de 1.sınıf öğrencileri tarafından ifade edilmiştir. Yine benzer bir durum olarak, biri 4.sınıfta, dördü 1.sınıfta olan beş öğrenci tarafından vurgulanan “fazla çalışmazlar” görüşü karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilerin fazla çalışmadıklarını düşünmelerinin nedeni, normal öğrencilerin çok çalışarak başardığı okul derslerini üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin çok fazla çalışmadan başarımları olabilir. Ancak şurası

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâhı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

unutulmamalıdır ki üstün yetenekli/zekalı bireylerin çoğu, ilgilerini çeken konularda diğer bireylere göre daha yoğun bir çalışma temposu sergileyebilirler.

Tablo 2. Üstün Yetenekli/Zekâhı Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin İlköğretim Matematik Öğretmenliği 1.Sınıf Öğrencilerinin ortak olmayan görüşleri

Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri	f
Zamanı çok iyi kullanırlar.	2
Her zaman yapıcı konuşurlar.	2
Çoğunluğun kabul ettiği fikirleri kabul etmezler. Saçma bulurlar.	2
Çok konuşurlar.	2
Kolaycıdırlar.	2
Karşısındakinin fikrine saygı duyarlar.	2
Düşündüklerini korkusuzca dile getirirler.	2
Okul öncesi dönemde okuma yazmayı öğrenirler.	1
Her konuda bilgilidirler.	1
Dürüsttürler.	1
Yeteneklerini toplumun yararına kullanırlar.	1
Dikkatleri dağınıktır.	1
Yazıları bozuktur.	1
Kendilerini fazla belli etmezler.	1
Okula gitme istekleri azdır.	1
Birden fazla ve farklı alanlara ilgi duyarlar.	1
Karmaşık kişilerdir.	1
Görsel hafızaları yüksektir.	1
Liderlik özellikleri vardır.	1
Kendilerinden emindirler.	1

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliklerine ilişkin sadece ilköğretim matematik öğretmenliği 1.sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen özellikler ve sıklıkları Tablo 2' de verilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde, üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel yetenekleri ile ilgili olarak “okul öncesi dönemde okuma yazmayı öğrenirler, her konuda bilgilidirler, görsel hafızaları yüksektir, birden fazla ve farklı alanlara ilgi duyarlar” ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Buna ek olarak “dikkatleri dağınıktır” ifadesinin de bilişsel bir özellik olarak kabul edilebileceği ancak bu özelliğin bütün üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özelliği olarak görülmesinin bazı yanlışlara yol açabileceği düşünülmektedir. Sıra dışı ürünler ortaya koymak için bireylerin uzun süre dikkatini bir iş üzerinde yoğunlaştırması gerekmektedir. Her konuda olmasa bile ilgilenilen alanlarda, uzun süreler yoğunlaşarak çalışmanın üstün yetenekliliğin bir göstergesi olarak kabul edilmesi daha doğru olabilir. Üstün yetenekli/zekâlı bireylerin yaşlarına göre uzun zaman alan projeler yaptıkları ve ürünler ortaya koydukları düşünüldüğünde, “zamanı iyi kullanırlar” ifadesinin doğru kabul edilebileceği düşünülmektedir.

Tablo 2' de yer alan özelliklerden “liderlik özellikleri vardır, kendilerinden emindirler, dürüsttürler, yeteneklerini toplumun yararına kullanırlar, düşündüklerini korkusuzca dile getirirler, karşısındakinin fikrine saygı duyarlar, her zaman yapıcı konuşurlar, çoğunluğun kabul ettiği fikirleri kabul etmezler ve saçma bulurlar” gibi görüşlerin sosyal anlamda üstün yetenekli/zekâlı öğrencileri tanımlamak için kullanılabilmesi değerlendirilmektedir. Ancak “çok konuşurlar, kolaycıdırlar, yazıları bozuktur, okula gitme istekleri azdır ve karmaşık kişilerdir” görüşlerinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin genel özelliği olduğunu söylemek zordur. Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin odaklandığı bir işte saatlerce çalıştığı göz önüne alındığında kolaycı oldukları söylenemez. Yazı stiline veya şeklinin bozuk olma durumunun ise üstün yetenekli/zekâlı öğrenci seçiminde doğrudan dikkate alınmasının tanılama sürecinde yersiz olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3. Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin İlköğretim Matematik Öğretmenliği 1.Sınıf Öğrencilerinin ortak olmayan görüşleri

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri	f
Kendilerinden emindirler. Kendilerini iyi ifade ederler.	5
İnatçıdırlar.	4
Derslere aşırı ilgilidirler	3
Olayların nedenlerini araştırırlar.	3
Kolay problemleri ve konuları işlerken canları sıkılır.	3
Keşfetmekten hoşlanırlar.	3
Sorumluk sahibidirler.	2
Amaçları ve hedefleri vardır.	2
Sorunlardan korkmazlar.	2
Çalışmayı severler.	1
Kendi istedikleri şeyleri yaparlar.	1
Çok dağınıktırlar.	1
Çok düzenlidirler.	1
Yeniliklerden hoşlanırlar.	1
Mükemmeliyetçidirler	1
Odaklanma problemleri vardır.	1
Çevresiyle uyumludurlar ve iyi geçinirler.	1
Alçakgönüllüdürler.	1
Değişikleri kolay kabul etmezler	1
Takıntılıdırlar.	1
Yaşıtlarıyla anlaşamazlar.	1

Tablo-3 incelendiğinde, 4.sınıf öğrencilerinin üstün yetenekli/zekalı öğrencilerle ilgili “kendilerinden emindirler ve kendilerini iyi ifade ederler” görüşünün bulunduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin bazılarının liderlik özelliği sergilediği, sosyal olarak da

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

yaşıtlarından önde oldukları göz önüne alındığında bu ifadenin doğru olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin saatlerce ve günlerce ilgilerini çeken projelerde çalışma durumları düşünüldüğünde “inatçıdırlar” görüşünün doğru olabileceği değerlendirilebilir. Derslere karşı aşırı ilgili olma durumu, ilgilerini çeken derslerde ve yeni bilgiler sunulan konularda doğru olabilir. Bunların yanında “olayların nedenini araştırırlar” özelliğinin bütün üstün yetenekli öğrencilerin ortak özelliği olabileceği düşünülmektedir. Çünkü literatürde de bu öğrencilerin sadece ezber bilgi gerektiren dersleri sevmediği olgusuna sıkça rastlanılmaktadır. Ayrıca “kolay problemleri ve konuları işlerken canları sıkılır, keşfetmekten hoşlanırlar, kendi istedikleri şeyleri yaparlar, yeniliklerden hoşlanırlar, çalışmayı severler” görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, bu öğrencilerin yeni olmayan, zaten bildikleri problem ve konuları işlerken sıkılabilecekleri, keşfetme gerektiren farklı durumları ise yeni ve heyecanlı bulabilecekleri söylenebilir.

Tablo-3’ te üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin “sorumluluk sahibi olmaları, sorunlardan korkmamaları, amaç ve hedeflerinin olmaları” gibi özelliklerinden de bahsedilmiştir. Bu özelliklere sahip öğrencilerin arkadaşlarına göre sosyal olarak daha aktif ve geliştirilmeye açık düzeyde olacakları düşünüldüğünde, bu özelliklerin üstün yetenekli öğrencilerin tanınmasında kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Bunun yanında “çok düzenlidirler, çok dağınıktırlar, odaklanma problemleri vardır, takıntılıdırlar, yaşlılarıyla iyi anlaşamazlar ya da alçak gönüllüdürler” görüşlerinin bazı üstün yetenekli/zekalı öğrencilerde karşılaşılabilecek durumlar olabileceği, ancak bu özelliklerin üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin geneli için doğru olmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmanın bulgularına göre, ilköğretim matematik öğretmen adaylarının, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerle ilgili olarak “aşırı meraklıdırlar, derslere aşırı ilgilidirler, keşfetmekten hoşlanırlar, çalışmayı severler, kendi istedikleri şeyleri yaparlar” görüşlerine sahip oldukları görülmektedir. Bu özellikler bireylerin motivasyonları ile ilgilidir. Feldhussen (1986) motivasyon faktörünü üstün yeteneklilik kavramının tanımına dahil etmiştir. Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin diğer öğrencilere göre bazı ve özellikle ilgilerinin olduğu alanlarda daha yüksek motivasyona sahip oldukları söylenebilir. Bu üst düzey motivasyon

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

durumu, üstün yetenekli/zekalı bireylerin seçiminde bir kriter olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin meraklı olmaları, çok soru sormaları da literatürde sıkça bahsedilen bir durum olmuştur (Clark, 2002; Renzulli ve diğerleri, 2002). Araştırmada ayrıca “problemleri hızlıca çözerler, hızlı öğrenirler, hızlı düşünürler görüşünün öğretmen adayları arasında oldukça sık tekrar eden bir düşünce olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Cutts ve Moseley (2004) tarafından yapılan çalışmada yer alan, üstün yetenekli/zekalı bireylerin çabuk ve hızlı öğrendikleri sonucu ile benzerdir.

Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin problem çözme, fikir üretme ve muhakeme becerileri ile ilgili olarak bu araştırmada, “bir probleme ya da olaya farklı açılardan bakar ve farklı çözümler üretirler, en ince ayrıntıyı bile düşünürler, hayal güçleri yüksektir, kimsenin aklına gelmeyen fikirleri olur, pratik zekâlıdırlar, pratik düşünürler, hazır cevaptırlar” gibi özelliklerden bahsedilmiştir. Öğretmen adaylarının bu görüşlerini destekler şekilde, üstün yetenekli öğrencilerin problem çözme ve muhakeme becerilerinin oldukça yüksek olduğu, bu yüzden de yeni fikir ve çözümler üretmede çok başarılı oldukları Cutts ve Moseley (2004) tarafından belirtilmiştir. Bu bulgulardan farklı olarak bu araştırmada üstün yetenekli/zekalı bireylerin “fikirlerini hayata geçirmeye çalıştıkları, çoğunluğun kabul ettiği fikirleri kabul etmedikleri” ifade edilmektedir. Yıldız, Baltacı ve Güven (2011) de yapmış oldukları çalışmalarında üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin kendine özgü fikirleri olduğunu belirtmişlerdir. Bahsedilen bu görüşler, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin çoğunluğunun liderlik özelliğine (Clark, 2002) sahip olmaları ile açıklanabilir. Çünkü fikirlerini hayata geçirmeye çalışma ve çoğunluğu arkasından sürüklenme becerisi de sosyal anlamda bir üstün yetenek göstergesidir.

Mönks ve Katzko (2005) birden fazla alanda, ortalamanın üstünde beceriye sahip olma durumunu üstün yetenekliliğin/zekalılığın bir göstergesi olarak kabul etmiştir. Benzer bir durum Gagne (2004) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu olarak bahsedilen araştırmada da, öğretmen adaylarının üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerle ilgili olarak “birden fazla alanda yeteneklidirler, birden fazla ve farklı alanlara ilgi duyarlar” görüşlerine sahip oldukları görülmektedir. Öğretmen adayları, üstün yetenekli/zekalı öğrencileri tanımlarken hem bilişsel, hem de sosyal alanlarda üstün özellikler

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

gösterme durumunu sıkça vurgulamışlardır. Bu sonuçların literatürle uyumlu olduğu düşünülmektedir. Örneğin araştırma yapmayı sevmek, kitaplara karşı aşırı ilgi, yabancı dil öğrenme yeteneği, liderlik gibi özellikler birden fazla ve farklı alanlarda üstün yetenekliliğin/zekalılığın bir göstergesidir.

Bu çalışmada, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin “yaşıtlarına göre daha olgundurlar, her zaman yapıcı konuşurlar, çoğunluğun kabul ettiği fikirleri kabul etmez ve saçma bulurlar, karşısındakinin fikrine saygı duyarlar, düşündüklerini korkusuzca dile getirirler, dürüsttürler, kendilerinden emindirler, sorumluluk sahibidirler, amaçları ve hedefleri vardır, sorunlardan korkmazlar, çevresiyle uyumludurlar ve iyi geçinirler, alçakgönüllüdürler” gibi kişisel özelliklere sahip oldukları ifade edilmiştir. Bu özelliklerin aynı anda bir bireyde toplanmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak literatürde de bahsedildiği gibi üstün yetenekli/zekalı öğrencileri diğer bireylerden ayıran bazı kişilik özellikleri de bulunmaktadır. Örneğin, Akarsu (2004); üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve kişilik özellikleri bakımından normal çocuklara göre zamanlama, sıklık ve dağılım farklılıkları gösterdiğini vurgulamıştır. Fiziksel, zihinsel, sosyal ve kişilik özellikleri bakımından bu öğrencilerin diğer öğrencilerden farklılıklarının olduğu, bu durumun üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin özelliklerine ilişkin ortaya atılan kuramların ortak vurgusu olduğu belirtilmektedir (Akarsu, 2004).

Clark (2002), üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin çevreye ve sosyal konulara ilgilerinin yüksek olduğunu ve bunun yanında güçlü etik değerlere sahip olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde bu çalışmada da öğretmen adayları bu öğrencileri tanımlarken “fikirlerini hayata geçirmeye çalışırlar, yeteneklerini toplumun yararına kullanırlar” ifadelerini kullanmışlardır. Bu ifadelerin literatürle uyumlu olduğu düşünülmektedir. Liderlik özelliklerinin bulunması üstün yetenekli/zekalı bireylerin özellikleri arasında sıkça bahsedilmektedir (Clark, 2002; Renzulli ve diğerleri, 2002). Bu öğrencilerin liderlik özelliği sergilediği, bu çalışmada da öğretmen adayları tarafından ifade edilen bir durumdur. Üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin sosyal beceriler, fiziksel, zihinsel özellikler bağlamında yaşıtlarından daha ileri davranışlar sergilediği açıktır. Benzer şekilde Davaslıgil (1990), üstün yetenekli/zekalı çocukların özelliklerinden bahsederken, fiziksel ve sağlık durumu açısından

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

normalin üstünde olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin; yüksek derecede toplumsal duyarlılığa sahip, özgüveni yüksek, dostça davranışlar gösteren, liderlik özellikleri yüksek, yaratıcı ve hayal güçleri gelişmiş bireyler olduğunu vurgulamıştır.

Witty (1958), üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin geniş ilgi alanlarının bulunduğunu, bu alanlarla ilgili konularda uzun süre dikkatlerini toplayarak odaklayabildiklerini, ayrıca çok iyi gözlem yapma becerilerinin olduğunu belirtmiştir. Witty (1958) tarafından ifade edilen bu özellikler bu araştırmada da öğretmen adayları tarafından vurgulanmıştır. Bunların yanında bu öğrencilerin “kelime haznelerinin geniş olduğu, yabancı dil konuşma becerilerinin ileri seviyede olduğu” gibi durumlar dikkat çekmektedir. Bu ifadelerle uyumlu olarak, Clark (2002), üstün yetenekli/zekalı bireylerin dil gelişimlerinin normal öğrencilere göre daha hızlı olduğuna ve dolayısıyla kelime dağarcıklarının geniş olduğuna değinmiştir.

Bu araştırmada, üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin olumlu özelliklerinin yanında, bazı olumsuz özelliklerinin de bulunduğu ifade edilmiştir. Örneğin, “yalnız insanlardır, iletişim kurmakta zorlanırlar, fazla çalışmazlar, dikkatleri dağınıktır, yazıları bozuktur, okula gitme istekleri azdır, karmaşık kişilerdir, çok dağınıktırlar, odaklanma problemleri vardır, takıntılıdırlar, yaşlılarıyla anlaşamazlar” gibi öğretmen adayları tarafından vurgulanan özellikler, bu öğrencilerin olumsuz özellikleri arasında gösterilebilir. Baltacı (2016) da yapmış olduğu çalışmada üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin elde edilen sonuçları kontrol etmeme, çalışmadan hoşnutsuzluk gibi bazı olumsuz özelliklerinin olduğunu vurgulamıştır. Elbette bütün üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin bu olumsuz özelliklere sahip olduğu söylenemez. Ancak, uygun eğitim ve çevre şartlarını bulamamış olanlarda bu olumsuz özellikler gelişmiş olabilir. Bu duruma Uzun (2004) tarafından yapılan çalışmada da dikkat çekilmiştir. Uzun (2004), üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin uygun koşullar ve eğitim olanakları ile yetenekleri geliştirilirse hem ülkelerine hem de insanlığa katkı sağlayacaklarını ifade etmiştir. Bunun yanında uygun olmayan koşullar içinde bulunan üstün yetenekli/zekalı bireylerin özgüven problemi yaşayabilecekleri, hem aileleri hem de toplum için sorun oluşturabilecekleri belirtilmiştir.

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının bu öğrencilerin özelliklerine ilişkin çok çeşitli görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşlerin büyük çoğunluğunun literatürle

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

uyumlu olduğu görülmüştür. Ancak bu görüşlerin, üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin tespit edilmesi ve tanınması sürecinde öğretmeni yönlendirebileceği ve bu nedenle çok dikkatli olunması gerektiği unutulmamalıdır. Çünkü öğretmen adaylarının bahsettiği bu özelliklerin hepsi aynı anda bir öğrencide bulunmayabilir. Öğrencileri kendi şartları içinde, buldukları fiziksel, zihinsel, sosyo-ekonomik çevreye göre analiz etmek gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, öğretmenliğe başladıklarında bu görüşlere göre öğrencileri aday göstereceği açıktır. Öğretmen adaylarının, değerlendirme yaparken kriter olarak kullandıkları bu özelliklerin doğru olması, isabetli karar verme oranını yükseltecektir. Bu konu ile ilgili olarak, Akar ve Uluman (2013) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin tanınması için aday gösterilmesi aşamasında isabetli karar verme oranının %18 olduğu tespit edilmiştir. İsbetli karar vererek aday gösterme oranının düşük olması, öğretmenlerin üstün yeteneklilik görüşlerinin hatalı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuda eğitim gereksinimi içinde olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkemizin geleceği açısından son derece önemli olan üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin belirlenmesi ve yetiştirilmesi aşamalarında görev yapan öğretmenlerin bu konuda iyi bir eğitime ve açık, detaylı bir dikkate sahip olmaları gerekmektedir. Bu gerçekten hareketle, üstün yetenekli-zekâlı öğrencilerin tanınması, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması ile ilgili dersler bölüm farkı gözetmeksizin tüm eğitim fakültelerinde yer almalıdır. Bu çalışmanın kapsamında aday öğretmenlerin üstün yetenekli-zekâlı öğrencilere yönelik görüşleri incelenmiştir. Benzer şekilde, hâlihazırda görev yapan öğretmenlerin görüşleri ve bu görüşlerin branşlar bazında değişip değişmediği, üstün yetenekli/zekâlı bir öğrenciyi veya öğrencileri tanıyan öğretmenlerin deneyimleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılabilir. Konuyla ilgili derin ve boylamsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

Akar, İ. ve Uluman, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 199-212.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Eduser Yayınları.

Akarsu, Füsun (2004). *İstanbul bilim ve sanat merkezi (BİLSEM) için bir öğrenme modeli*, Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, 63, 1, 357-368, Çocuk Vakfı Yayınları.

Ataman, A. (2000). *Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler*. Eripek, S. (Ed), *Özel Eğitim içinde*, (151-170), Anadolu Üniversitesi Yayın No:1411, Eskişehir.

Baltacı, S. (2016). Examination of gifted students' probability problem solving process in terms of mathematical thinking. *Malaysian Online Journal of Educational Technology (MOJET)*, 4(4), 18-35.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Clark, B. (2002). *Growing up gifted. Developing the potential of children at home and at school* (5th Ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Cutts, N. E. & Moseley, N. (2004). *Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi [Teaching the Bright and Gifted]*. (Çeviren: İsmail ERSEVİM) İstanbul: Özgür Yayınları.

Dağlıoğlu, H. E. (1995). *İlkokul 2.-5. sınıflara devam eden çocuklar arasında üstün olanların belirlenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Darga, H. (2010). *Brigance K&1 Screen II ile ilköğretim 1. sınıfta saptanan üstün yetenekli çocuklara ve sınıf arkadaşlarına uygulanan zenginleştirme programının çoklu zeka alanlarındaki performans düzeylerini arttırmaya etkisi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Davashgil, Ü. (1990). Üstün çocuklar. *Yaşadıkça Eğitim*, 13, 17-22.

Davis, G. A., Rimm, S. B. & Siegle, D. (2011) *Education of the gifted and talented* (6th ed.). New Jersey: Pearson.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâh Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y. (1987). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). *Özel Eğitim*,. İstanbul: Ya-pa Yayıncılık.

Feldhusen, J. (1986). *A conception of giftednes*. In R. J. Steinberg & J. E. Davidson (Eds.), *Conception of giftedness* (pp. 53-92). Newyork: Cambrige University Press.

Fiedler, E. D., Lange, R. E. & Winebrenner, S. (2002). Insearch of reality: Unraveling the myths about tracking, ability grouping, and the gifted. *Roepet Review*, 24(3), 108-111.

Gagne, F. (2004): *Giftedness and talent: Reexamining a reexamination of the definitions*.In R. J., Sternberg (Eds.), *Definitions and conceptions of giftedness* (pp. 79-98). California: Sage Publication.

Gear, G. H. (1978). Effects of training in teacher accuracy in the identification of gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 22(1), 90-97.

George, D. (2003). *Gifted education: Identification and provision (2nd ed.)*. London: David Fulton Publishers.

Gross, M.U.M. (2000). Issues in the cognitive development of exceptionally and profoundly gifted individuals. In K.A. Heller, F.J. Monks, R.J. Sternberg and R.F. Subotnik (Eds.) *International Handbook of Giftedness and Talent (2nd Edition)* (pp. 179-192). Oxford: Pergamon.

Horn, C. (2002). Raising expectations of children from poverty. *Gifted Education Press Quarterly*, 16(4), 2-5.

Jost, M. (2006). *İleri Zekâh Çocukları Tespit Etmek ve Desteklemek*. (Çev: A. Kanat). İzmir: İlya Yayıncılık.

Kogan, N. (1995). *Motivational and personality patterns in performing artists*. Paper presented at the Esther Katz Rosen Symposium on the Psychological Development of Gifted Children, Lawrence, KS.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâh Öğrencilerle İlgili Görüşleri

- Kokot, S. J. (1999). *Help our child is gifted*. Retrieved, from <http://inet.dpb.dpu.dk/biblio/skokot.pdf>
- Levent, F. ve Bakioğlu, A. (2013). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Türkiye İçin Öneriler. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-44.
- Maker, C. J. & Nielson, A. B. (1996). *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners*. Austin, TX: PRO-ED.
- Maryland, S. P. (1972). *Education of gifted and talented. Report to the Congress of the United States by the Commissioner of Education*. Washington D.C: US Government Printing Office.
- McDaniel, Thomas R. (2002). Mainstreaming the gifted: Historical perspectives on excellence and equity. *Roeper Review*, 24, 112-115.
- MEB (2010). *Milli Eğitim Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Süreci (Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi) İç Denetim Raporu*. http://icden.meb.gov.tr/digeryaziler/Bilim_Sanat_Merkezleri_Ic_Denetim_Ra.pdf, adresinden erişilmiştir.
- MEB (2015). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/27014859_bilsemynerge.pdf adresinden erişilmiştir.
- Merrick, C. & Targett, R. (2004). *Gifted and talented education: Professional development package for teachers-Module 2*. GERRIC Project-The University of New South Wales, Australia.
- Meyen, E.L. & Skrtic, T. M. (1988). *Exceptional children and youth*, Love Publishing Company Denver, Colorado, USA.
- Mönks, F. J., & Katzko, M. W. (2005). *Giftedness and gifted education*. In R. J., Sternberg & J. E., Davidson, (Eds.), *Conceptions of giftedness* (2nd ed.), (pp 187-200). Cambridge: Cambridge University Press.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Özberk, E. H. ve Ünsal-Özberk, E. B. (2016). Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemede Öğretmen Öncelikleri: İkili Karşılaştırma Yöntemiyle Bir Ölçekleme Çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 119-137.

Renzulli, J. S. (1999). What is thing called giftedness, and how do we develop it? A twenty-five year perspective. *Journal for the Education of Gifted*, 23(1), 3-54.

Renzulli, J. S., & Reis, S. M. (1985). *The schoolwide enrichment model: A comprehensive plan for educational excellence*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.

Renzulli, J. S., Smith, L.H., White, A.J., Callahan, C.M., Hartman, R.K., & Westberg, K.L. (2002). *Scales for rating the behavioral characteristics of superior students (Rev. ed.)*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.

Sak, U. (2008). *Özel Eğitime Gereksinim Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Üstün Zekâlı Öğrenciler (ed. İbrahim H. Diken), (ss: 497-535). Ankara: Pegem Akademi.

Şahin, F. (2013). Sınıf öğretmenlerine yönelik üstün yetenekli öğrencileri belirleme bilgi testinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(1), 20-29.

Şahin, F. (2013b). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri Konusunda Okul Öncesi Yardımcı Öğretmen Adaylara Verilen Eğitimin Etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 166-175.

Tomlinson, C. A. & Allan, S.D. (2000). *Leadership for differentiating schools and classrooms*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

TÜİK (2018). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>. Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus Projeksiyonları, 2018-2080. 15.05.2018 tarihinde erişilmiştir.

Uzun, M. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli/Zekâh Öğrencilerle İlgili Görüşleri

Vantassel-Baska, J. & Stambaugh, T. (2005). Challenges and possibilities for serving gifted learners in the regular classroom. *Theory Into Practice*, 44(3), 211-217, Columbus, OH: The Ohio State University.

Winebrenner, S. (2000). Gifted students need an education, too. *Educational Leadership*, 58(1), 52-56.

Witty, P. A. (1958). Who are gifted? In NELSON. B. Henry (Eds.), *Education for gifted*, the fifty-seventh yearbook of the national society for the study of education-Part II. (pp. 41-63). Chicago: The University of Chicago Press.

Yıldız, A., Baltacı, S., Kurak, Y. ve Güven, B. (2012). Üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme stratejilerini kullanma durumlarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 123-143.

Yildiz, A., Baltaci, S. ve Guven, B. (2011). Metacognitive behaviours of the eighth grade gift ed students in problem solving process. *The New Educational Review*, 26 (4), 248-260.